

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Svsii E Societate Iesv Opvscvla Litteraria

Suys, Nicolas

Antverpiae, 1620

XII. Breuia quædam monita, à verborum delectu non aliena,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69342)

cerunt, etiam qui nesciunt, etiam qui reprehendunt.

Si natura negat, facit indignatio versum,

*Iuven.
satyr. 6.*

— *Omnia Græcè,*

*Cùm sit turpe magis nostris nescire Latine;
Hoc sermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundūt animi secreta. Quid vltra?
Nihil vltra. Nolo thalami secreta reuelare.
An non & Belgicæ matronæ nostræ ita modò
gallicè lasciuiunt, vt Romanæ quondam
græcè? Quid matronas commemoro sequi-
oris sexus? An non & viri? Si tamen viri sunt,
qui patrem aut matrem compellare nesciunt
nisi lac Gallicum fuxerint post ætatis annum
vigesimalum interdum, & quadagesimum.*

Ohe iam satis est.

CAPVT XII.

*Breuiam quædam monita à verborum de-
lectu non aliena.*

AD modum succinctè duo percurram o-
rationis vitia, quæ ad verborum vitia
reuocari possunt. Primum vt notarem Sene-
cæ me admonuit epist. 114. *Arruntius vir raro
frugalitatis, qui historias belli Punici scripsit, fuit
Sallustianus, & in illud genus nitens. Est apud Sal-
lustium: EXERCITVM ARGENTO FECIT: id
est, pecuniâ parauit. Hoc Arruntius amare cœpit:*
posuit

posuit illud omnibus paginis. dicit quodam loco: FUGAM NOSTRIS FECERE. *Alio loco:* HIRO REX SYRACVSANORVM BELLVM FACIT. *Et alio loco:* QVÆ AVDITA PANORMITANOS DEDERE ROMANIS FECERE. *Gustum tibi dare volui. Totus his contextitur liber. Quæ apud Sallustium rara fuerunt, apud hunc crebra sunt, & penè continua, nec sine caussa. ille enim in hac incidebat: at hic illa quærebat. Vides autem quid sequatur, vbi alicui vitium pro exemplo est. Dixit Sallustius: A QVIS HIEMANTIBVS: Arruntius in primo libro belli Punicii ait: REPENTE HIEMAVIT TEMPESTAS. Et alio loco, cum dicere vellet frigidum annum fuisse, ait: TOTVS HIEMAVIT ANNVS. Et alio loco: INDE SEXAGINTA ONERARIAS LEVES PRÆTER MILITEM, ET NECESSARIOS NAVTARVM, HIEMANTE AQVILONE MISIT. Non desinit omnibus locis hoc verbum infulcire. Quodam loco Sallustius dicit: INTER ARMA CIVILIA AQVI BONI FAMAS PETIT. Arruntius non temperavit, quo minùs primo statim libro poneret: INGENTES ESSE FAMAS DEREGVLO. Hoc est, quod Seneca nos docet prudens, & non minùs verborum quàm morum seuerus exactor: sine vitio ac reprehensione meritâ eadem crebrò dictiones redire non posse: velenim ineptam in se continent affectionem, vel ignauam ac supinam arguunt scribentis vecordiam: aut denique linguæ imperitiam,*
fer-

sermonis inopiam. Itaque, ut vitiosis nullus locus sit; elatioribus minusque apud antiquos notis rarissimus esse debet. Feriunt enim legentis animum, & non attento licet, atque oscitanti molestius incurrunt, ac sese quodammodo ingerunt, ut latere non possint, imò nec latere velle videantur, sed admirationem sui concitare stolido quodam & inani fastu. Reliqua quæ de plebe sunt, facilius sese occultant, aut certè non ita ambitiosè sese ingerunt, ut quamuis eant redeantque sapius, minus tamen notentur. Neque ideo his impune erit, si singulis recurrant lineis, & quasi viam obsideant, & aditum reliquis præcludant: nisi ea fortè tam necessaria fuerint, ut sine molestâ curâ reiici non possint. Tunc enim maius vitium esset orationem suam fatigare nimium, ea quæ se offerunt repellendo; alia, quæ non satis morigera sunt, inuitando. Cauendum sanè, omnino cauendum, ne quis cum Hermolao *ferruminator* audiat, aut huiusmodi nomine per infamiam innotescat, dum litterarum subsidio famæ suæ consulere molitur. Illud igitur primum sit, quod vitare necessum est. Alterum in controuersiam vocatur: an in orationis contextum, quod passim iam elegantiores facere assueuerunt, sine vanitatis aut leuitatis vitio versus sese insinuare possint? Cicero quidem de Oratore lib. 3. & Quintilianus lib. 9. cap. vlt. versus aiunt

*Cic. de
Orat.
lib. 3.
Quint.
lib. 9.*

in

in oratione fieri multò fœdissimum esse. Sed hoc nil ad causam nostram pertinet, qui nullo modo orationis artus velut & membra, versus esse volumus, sed quasi monilia, aut qualia in aureo solent esse cratere, signa quædam & insecta. Verùm antequam totâ de re sententiam ferre possim, hoc primùm constituo: Oratoribus poëtarum lectionem maximè vtilem esse; tum quòd eorum animos sublimiori & diuiniore quodam spiritu supra vulgus euehere soleant: tum etiam, quòd omni orationis apparatu magis instructi, etiamsi non omnia eadem audaciâ efferre persuadeant, aliqua tamen æmulari docent, quæ oratorem magis venerandum plebi & reuerendum exhibeant. Hanc lectionem Cicero, Quintilianus, & alij Rhetorum principes, non tantùm probarunt, sed seuerè præscripserunt. Non tamen hac præsertim in re controuersia nostræ cardo versatur, an poëtae oratori legendi sunt, cui & historia cognita esse debet, & omnis perspecta humanitas, & explorata antiquitas. Id enim imprimis examinandum suscepi, an antiquorum poëtarum versibus in oratione locus esse possit. Cùm verò descriptionis varia sint genera, pluribus opus est scitis ac decretis, vel vt austera conticescant nomina, nō nullis sanè opus est conclusiunculis. Nam, vt cætera omittamus, & epistolarum sua est venus, & philosophica-

rum

rum litterarum anima est & mens alia; atque eius etiam, quod orationis nomen, quasi propriam possessionem inuasit, intra poëtarum limites ac terminos sua iura sunt & leges: ut aliud atque aliud de vnoquoque genere iudicium esse debeat. Primum ergo epistolis, & familiari quoque domesticæque consuetudini versiculum aliquem, aut eum dimidiatum miscere nemo prohibet; quin imò, nemo non laudat: tum præsertim, cum ad hilarem quempiam exultantemque Nationem, non ad tetricos illos morososque frontones perscribimus, aut ἀμύσους & αγρεστες de Timonis villulâ humanitatis omnis inimicos. Quod verò ad sacratiora illa, & magis intacta intemerataque sapientiæ studia spectat, maior difficultas videri posset, nisi omnis olim penitior & augustior cognitio solis propè poëtarum versibus commissa fuisset. Itaque Cicero nullibi magis huius disciplinæ se obseruantem ostendit, quàm in iis, quæ ad philosophiam spectant, libris. Quod ipsum priscos factitasse confirmat lib.

Cicero

Tusc. 2.

Fuisti sæpè credo, cum Athenis esses, in scholis Philosophorum. Fui verò, ac libenter quidem. Animaduertebas igitur, etsi tum nemo erat admodum copiosus, veruntamen versus ab his admisceri orationi. Ac multos quidem à Dionysio Stoico. Probè dicis. Sed is quasi dictata nullo delectu, nullâ elegantia. Philo & proprium numerum,

⊕

& electa poemata, & loco adiungebat. Itaque postquam adamaui hanc quasi senilem declamationem, studiosè equidem vtor nostris poetis. Sed sicubi illi defecerunt, verti ipse multa de Grecis, ne quo ornamento in hoc genere disputationis careret Latina oratio. Restat tertium illud genus, eloquentiæ quasi proprius auitusque fundus, quod in foro, in curiâ, in rostris dominari gaudet. Quod quidem genus, cum suavi illo suo agmine fluere debeat, sæpius ad poetarum virides licet amœnasque lauros allidi non debet. Neque tamen Cicero id vitauit adeò, quin interdum ex florenti illâ siluâ surculos legit, quibus oratio magis efflorescat. Quod pro Cælio, pro Balbo, in Pisonem, in Antonium factitasse nemo inficiari potest. Id tamen obseruandum seriò, quod iam pridem in omni orationis parte obseruandum duxi: quid auditorum aures ferant, quid postulent. Afer nuper docuit suâ ætate id non modò vitio non datum, sed inter virtutes numerari solitum. Exigitur, inquit, ab oratore etiam poëticus decòr, non ab Attij aut Pacuuij veterno inquinatus, sed ex Horatij, & Virgilij, & Lucani sacrario prolatus. An verò nostri nostrâ hac tempestate nimis luxuriauerint, & inani ostentatione se ridiculos exhibuerint, nolo decernere: satis res omnibus manifesta, quibus non de pepone cerebrum.